

СЕКЦІЯ 12. ПЕДАГОГІКА
SECTION 12. PEDAGOGY

УДК 37.013.42(44+100)(092)Монессорі

JEL Classification: I21, N33

Дурдас А.,

доктор філософії,

старший науковий співробітник відділу
педагогічного джерелознавства та біографістики,
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського, м. Київ

Демида Є.,

молодший науковий співробітник відділу
педагогічного джерелознавства та біографістики,
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського, м. Київ

**ВИСВІТЛЕННЯ СПАДЩИНИ М. МОНТЕССОРІ
(1870–1952) В ДЖЕРЕЛАХ ФРАНЦУЗЬКОЮ МОВОЮ**

Анотація. У статті досліджується біографія та професійний внесок Марії Монтессорі – видатної італійської лікарки, педагогині та новаторки в галузі освіти. Розкрито, як її зацікавленість у розвитку дитини та активна участь у боротьбі за освітні права жінок стали основою для формування оригінального педагогічного підходу. Розглянуто ключові елементи її методу, зокрема поняття "поглинаючого розуму", "сенситивних періодів", важливість організованого середовища та трансформацію ролі педагога. Окрему увагу приділено міжнародному поширенню методу Монтессорі та його значенню в сучасній системі освіти.

Ключові слова: Марія Монтессорі, Монтессорі-педагогіка, освіта, дитина, самонавчання, інноваційна педагогіка, наукова педагогіка

Марія Монтессорі – видатна постать початку ХХ століття, яка поєднувала в собі професії лікарки, психіатрині, педагогині, а також була активною діячкою феміністичного й соціалістичного рухів. Її внесок у сферу освіти став визначальним: вона не просто долучила педагогіку до кола наукових дисциплін, а й започаткувала інноваційний підхід до дитячого розвитку, що ґрунтувався на уважному спостереженні, глибокій повазі до дитини й розумінні її внутрішніх потреб [2].

У часи, коли жінки практично не мали доступу до вищої освіти, Марія Монтессорі зуміла подолати численні перепони й вступити на медичний факультет Римського університету. Вона отримала стипендію, подолати суспільний і родинний спротив і стала першою жінкою-лікарем в Італії. Але на цьому її освітній шлях не завершився – згодом вона здобула знання в галузях філософії, психології та біології [2;4;7].

Під час роботи асистенткою в психіатричній клініці при Римському університеті Монтессорі зосередилася на проблемах дітей із затримками розвитку. Саме завдяки цим спостереженням вона розпочала формувати підґрунтя свого освітнього методу. Її доповідь на Педагогічному конгресі в Турині в 1898 році засвідчила новий, педагогічно орієнтований підхід до дітей із когнітивними особливостями [5].

Новий етап у реалізації її методики розпочався 1907 року, коли вона відкрила "Будинок дитини" (Casa dei bambini) в бідному районі Сан-Лоренцо в Римі. Це місце стало експериментальним майданчиком, де вона на практиці розвивала свої педагогічні ідеї, спираючись на природний розвиток дитини, її інтереси та прагнення до самонавчання [6].

Серед ключових понять, які визначають метод Монтессорі, – концепції поглинаючого розуму та сенситивних періодів. Вона встановила, що діти мають унікальну здатність інтенсивно засвоювати знання у певні періоди свого розвитку. У такі моменти дитина вчиться з легкістю, сприймаючи навколишній світ майже інстинктивно, без необхідності прямого навчання [2;3].

За переконанням Монтессорі, дитина формує себе через активну взаємодію з навколишнім середовищем. Тому навчальний простір має бути спеціально організованим – з доступними матеріалами, свободою руху та віковим різноманіттям, яке сприяє взаємному навчанню [1].

На відміну від традиційної ролі вчителя як джерела знань, педагог у методі Монтессорі виконує функцію спостерігача й наставника. Його завдання – розуміти індивідуальні потреби кожної дитини, створювати умови для самостійного пізнання та підтримувати інтелектуальну ініціативу учнів. Це вимагає від учителя переосмислення власної ролі й готовності служити розвитку дитини [1].

Протягом життя Марія Монтессорі була змушена залишати Італію через політичні обставини та війни, але куди б вона не їхала – до США, Іспанії, Індії, Нідерландів чи Шрі-Ланки – всюди продовжувала впроваджувати свою систему освіти, відкривати школи та навчати педагогів [2; 6].

Її педагогіка, заснована на поєднанні свободи та структури, самостійності учнів та розвитку внутрішньої мотивації, сьогодні є основою освітньої практики в тисячах закладах освіти у всьому світі. За останні роки

інтерес до її спадщини, зокрема у франкомовних країнах, значно зріс. Це сприяло не лише глибшому вивченню її наукових ідей, а й відкриттю менш відомих аспектів її світогляду, зокрема релігійних переконань [7].

Марія Монтессорі вважала, що наука має служити людині. Її педагогіка – це приклад "озброєної" науки, яка базується на систематичних спостереженнях і спрямована на гармонійний розвиток особистості. Її підхід кидав виклик традиційній авторитарній моделі освіти, замінюючи її системою, в якій на першому місці – самостійність і гідність дитини [3].

Висновки. Марія Монтессорі стала однією з перших, хто сформував педагогічну систему, засновану на науковому аналізі та глибокій повазі до природного розвитку дитини. Її підхід, у центрі якого – свобода вибору, самостійність дитини та значення навчального середовища, став справжнім проривом у сфері освіти. Вона заперечила традиційну авторитарну роль учителя, надаючи перевагу індивідуальному ритму навчання, що зробило її метод універсальним і актуальним навіть сьогодні. Незважаючи на виклики, зумовлені соціально-політичними обставинами, Монтессорі зуміла поширити свою педагогіку в усьому світі, де вона й досі залишається впливовою та широко застосовуваною в різних освітніх контекстах.

Список використаних джерел

1. AIRAM. (n.d.). *Qu'est-ce que la pédagogie Montessori?* Montessori. <https://www.formationairammontessori.com/quest-ce-que-la-pedagogie-montessori>.
2. Association Montessori de France. (n.d.). *Maria Montessori, une pédagogue engagée et d'avant-garde. L'AMF en bref.* L'Association Montessori de France. <https://www.montessori-france.asso.fr/page/167406-maria-montessori-et-sa-vision-de-l-enfant>.
3. Cadei, L., & Sità, C. (2020). Maria Montessori : Penser l'éducation des jeunes enfants. *Revue internationale d'éducation de Sèvres*, (79). <http://journals.openedition.org/ries/7162> <https://doi.org/10.4000/ries.7162>.
4. Durdas, A. (2023). Educational ideas of Maria Montessori on the pages of foreign periodicals. *Continuing Professional Education: Theory and Practice*, 3(76), 84–90. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2023.3.8>.
5. Encyclopædia Universalis. (n.d.). *Montessori Maria (1870–1952)*. UNIVERSALIS.fr. <https://www.universalis.fr/encyclopedie/maria-montessori>.
6. Hamm, M. (2010). *Maria Montessori : la pédagogie scientifique. A propos des sciences de l'éducation. Recueils de textes : regards subjectifs.* HAL. <https://shs.hal.science/halshs-01860196/document>.
7. Langlois, J., & Richard, A.-S. (2021). *La face cachée de Maria Montessori.* LeVerbe. <https://leverbe.com/articles/culture/la-face-cachee-de-maria-montessori>.